

Natuurwaardenonderzoek landgoederenzone 'De Groene Scheg' te Enschede

Onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en gebieden in en rond de landgoederenzone 'De Groene Scheg' te Enschede.

Datum:	23-06-2011
Auteur:	D. Tuitert
Opdrachtgever:	Bureau Takkenkamp
Rapportnummer:	DT/2011/013.01
Versie:	C1

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Landgoederenzone 'De Groene Scheg' ligt in de noordelijke stadsrand van Enschede en wordt begrenst door de Oldenzaalsestraat in het oosten, de voormalige spoorlijn Enschede / Oldenzaal in het westen, landgoed 't Bouwhuis in het noorden en de Voortmansweg en begeleidende bebouwing in het zuiden. In de huidige situatie bestaat het gebied uit landgoed 't Welna (ca. 18,7ha) en het Amelinksbos (ca. 6,5ha). Trebbe Bouw Oost & Noord bv en R.K. Woningstichting Ons Huis te Enschede, grondeigenaren van het gebied, hebben de ambitie om het gebied te ontwikkelen tot een landgoederenzone, waarbij vier nieuwe landgoederen gecreëerd worden; respectievelijk 't Welna (6,1ha), 't Engelse Werk (5,3ha), 't Voortman (8,5ha) en 't Amelinksbos (6,7ha) en het gebied beter toegankelijk en beleefbaar wordt vanuit de stad. In het kader van de wet- en regelgeving voor natuur dient een initiatiefnemer van een dergelijke ruimtelijke ontwikkeling de effecten daarvan op beschermde soorten en/of gebieden te (laten) onderzoeken. De bescherming van soorten planten en dieren is geregeld in de Flora- en faunawet, de bescherming van gebieden in de Natuurbeschermingswet 1998 en het beleid ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur. In opdracht van Bureau takkenkamp wordt in 2011 een onderzoek uitgevoerd naar de natuurwaarden in het plangebied. Dit rapport bevat de tussentijdse uitkomsten van dit onderzoek.

1.2 Doel

Het doel van dit onderzoek is om te bepalen of de geplande ontwikkelingen in het plangebied kunnen leiden tot het overtreden van verbodsbepalingen uit de wet- en regelgeving ten aanzien van natuur. Op basis van dit onderzoek kan worden vastgesteld of voor de ontwikkelingen een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet of een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet vereist is en of in het kader van de bestemmingsplanfase een dergelijke ontheffing of vergunning verleenbaar wordt geacht. Tevens wordt inzicht gegeven in de eventueel te nemen vervolgstappen, zoals mitigerende en/of compenserende maatregelen.

Figuur 1: Ligging onderzoeksgebied (blauw omlijnd).

1.3 Geplande ingrepen

Eerste ingreep in het kader van het inrichtingsplan is het versterken van de samenhang tussen hoogteligging, waterhuishouding en bodem enerzijds en vegetatie en intensiteit van het grondgebruik in het gebied anderzijds. Dit komt in eerste instantie tot uitdrukking in de waterhuishouding; het streven is erop gericht het water langer in het gebied te houden en zichtbaarder te maken door het verhogen van het bodempeil en het verlagen van de taluds van de Beek over 't Welna en Bolhaarbeek. Aan de westzijde van het gebied wordt bovendien een retentiebekken gecreëerd dat extra waterbergingscapaciteit levert. Deze lager gelegen, open beekdalen worden extensief beheerd en ontwikkeld als ruig grasland.

Tweede ingreep in het kader van het inrichtingsplan is het plegen van achterstallig bosonderhoud, waarbij soorten die niet in het gebied thuis horen worden verwijderd en jonge bosaanplant plaatsvindt. Tevens is op een aantal plekken nieuw bos geïntroduceerd.

De nieuwe landhuizen zijn zoveel mogelijk gesitueerd op de hogere delen en oude bewoningsplekken in het gebied en worden omzoomd door bestaand bos en nieuwe bosaanplant. Vanuit de gecreëerde groene kamers worden zichtlijnen op de open beekdalen vrij gehouden en geoptimaliseerd.

De landhuizen worden ontsloten door een tweetal nieuwe oprijlanen; één vanaf de Oldenzaalsestraat voor de ontsluiting van 't Welna en 't Engelse Werk en één vanaf de Voortsweg ten behoeve van 't Voortman en 't Amelinksbos. Poorten markeren de oprijlanen en de hieraan gelegen private ontsluitingslanen en private delen van de landgoederen. Direct grenzend aan de landhuizen zijn door hagen omzoomde tuinen, moestuinen en een boomgaard gesitueerd. Op 't Welna is bovendien, in aansluiting op in de bodem aanwezige keileem en natte situatie, een nieuwe vijverpartij geïntroduceerd. Zij speelt een rol in de zichtlijnen vanaf 't Welna en 't Engelse Werk.

Figuur 1.3: Inrichtingsschets landgoederenzone De Groene Scheg.

2 WETTELIJK KADER

2.1 Natuurbeschermingswet 1998

Met de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) in oktober 2005 zijn door Nederland de internationale verplichtingen vanuit de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving verankerd. Ingevolge artikel 10a, eerste lid Nb-wet, wijst de minister van LNV gebieden aan ter uitvoering van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn, de zogenaamde Natura 2000-gebieden. Projecten, plannen of handelingen, die negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kunnen hebben en die niet nodig zijn voor of verband houden met het beheer, zijn op grond van artikel 19d Nb-wet verboden. Ook projecten, plannen of handelingen die buiten het Natura 2000-gebied plaatsvinden kunnen verboden zijn als er negatieve effecten door 'externe werking' kunnen optreden.

Gedeputeerde Staten – of in uitzonderingsgevallen de minister van EL&I – kunnen een vergunning verlenen voor activiteiten die negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kunnen hebben. De vergunning wordt pas afgegeven nadat een zogenaamde 'habitattoets' het bevoegd gezag de zekerheid heeft gegeven dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast en de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten niet verslechtert en dat er geen significante verstoring van soorten optreedt.

2.2 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (Ffwet) voorziet sinds 1 april 2004 in bescherming van inheemse soorten planten en dieren. Naast bepalingen voor specifiek aangewezen soorten geldt krachtens art. 2 van de Ffwet de algemene zorgplicht voor alle in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Via deze wet wordt eenieder mede verantwoordelijk voor de zorg en bescherming van flora en fauna.

Voor de bij wet aangewezen soorten moeten activiteiten, ruimtelijke ingrepen en ruimtelijk gebruik worden getoetst aan de verbodsbepalingen uit de wet. Beschermde planten mogen niet worden geplukt of beschadigd (art. 8), beschermde dieren mogen niet worden gedood, verwond, gevangen, of verontrust (art. 9 en 10) en voortplantings- en vaste rust- of verblijfsplaatsen mogen niet worden beschadigd of verstoord (art. 11). Bovendien is het niet toegestaan beschermde soorten planten en dieren te vervoeren, of onder zich te hebben (art. 13). Wanneer als gevolg van activiteiten de effecten op beschermde soorten zodanig zijn dat daarmee deze bepalingen overtreden worden, dan dient daarvoor in bepaalde gevallen een ontheffing aangevraagd te worden.

In de Flora- en faunawet worden beschermde soorten ingedeeld in drie verschillende beschermingsniveaus.

- Algemeen beschermde soorten

Voor algemeen beschermde soorten (soort van tabel 1 AMvB Ffwet) geldt een vrijstelling van de ontheffingsplicht bij activiteiten die te maken hebben met ruimtelijke ingrepen of beheer, mits de gunstige staat van instandhouding van de soorten niet in gevaar komt. Bij andere activiteiten moet wel een ontheffing worden aangevraagd. Wel geldt ten aanzien van deze soorten de algemene zorgplicht. Er zal altijd gezocht moeten worden naar manieren om de negatieve effecten te minimaliseren.

- Zwaarder beschermde soorten

Voor de iets zwaarder beschermde soorten (soort van tabel 2 AMvB Ffwet) is voor ruimtelijke ingrepen wel een ontheffing vereist, tenzij er gewerkt wordt volgens een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Een gedragscode biedt organisaties de mogelijkheid om bepaalde beheersmaatregelen of ruimtelijke ontwikkelingen uit te voeren zonder telkens daarvoor een (afzonderlijke) ontheffing te moeten aanvragen. In dat geval geldt een vrijstelling van de ontheffingsplicht. Het toetsingscriterium voor ontheffingverlening van tabel 2-soorten is het criterium van de gunstige staat van instandhouding van de soort. Die mag niet in het geding komen.

- Strikt beschermde soorten

De derde categorie zijn de strikt beschermde soorten (soort van tabel 3 AMvB Ffwet). Ten aanzien van deze beschermde soorten geldt dat altijd een ontheffing van de verbodsbepalingen moet worden aangevraagd. De ontheffing wordt alleen verleend indien uit onderzoek blijkt dat er een bij wet genoemde dwingende reden aan het plan ten grondslag ligt, er geen andere bevredigende oplossing bestaat en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt.

Vogels vormen een aparte categorie. Voor broedende vogels zijn er vrijwel geen ontheffingsmogelijkheden. Vogels zijn vooral kwetsbaar in hun broedperiode, daarom geldt in ieder geval dat in de buurt waar vogels broeden geen werkzaamheden mogen plaatsvinden in het broedseizoen (globaal van half maart tot begin augustus). Door het ministerie van EL&I is een lijst opgesteld met vogelsoorten die jaarrond beschermd zijn. Voor deze soorten geldt dat ze ook buiten het broedseizoen niet mogen worden verstoord of hun vaste rust- en verblijf mag worden aangetast.

2.3 Beleid ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur

In de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is het ruimtelijk beleid op rijks-, provinciaal, en gemeentelijk niveau vastgesteld, waarin onder andere de bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is verankerd. De EHS werd officieel geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan en is daarna opgenomen in het Structuurschema Groene Ruimte (SGR). Het Structuurschema is inmiddels vervangen door de Nota Ruimte.

Bij geplande ingrepen die binnen de EHS vallen moet het belang van de natuurbescherming worden afgewogen tegen andere belangen, indien de voorgenomen ingreep negatief uitwerkt op de aanwezige natuurwaarden. De kern van de afweging vormt het 'nee, tenzij'-principe. Dit wil zeggen dat schadelijke ingrepen **niet** zijn toegestaan, **tenzij** er andere belangen zijn die de ingreep rechtvaardigen. In dat geval zijn compenserende maatregelen voorgeschreven.

3 ONDERZOEKSMETHODE

3.1 Inleiding

Het veldonderzoek is zoveel mogelijk afgestemd op standaard inventarisatieprotocollen zoals het Protocol voor Vleermuisonderzoek van het Netwerk Groene Bureaus en de Gegevensautoriteit Natuur. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode mei - september 2011, op dagen waarop het weer geschikt is om de betreffende soortgroepen te kunnen inventariseren (geen regen of harde wind).

3.2 Werkwijze

Het vleermuisenonderzoek heeft plaats gevonden gedurende de avond- en/of ochtendschemering. Met behulp van een batdetector (Pettersson D240x) – een apparaat dat de ultrasone geluiden die vleermuizen uitstoten omzet in voor mensen hoorbare tonen – is gezocht naar uitvliegende (avondschemering) of inzwermende (ochtendschemering) vleermuizen in holle bomen. Tevens is gekeken naar de aanwezigheid van vliegroutes en belangrijke foerageergebieden van vleermuizen. In het najaar zijn paarplaatsen vastgesteld door roepende mannetjes te lokaliseren.

Tijdens de veldonderzoeken zijn aanwezige broedvogels vastgesteld aan de hand van territoriumzang en/of nestindicerend gedrag. Naar nesten van boombewonende soorten als roofvogels, uilen en spechten in de bomen die worden gesnoeid of gekapt is gericht gezocht. Ditzelfde geldt voor vaatplanten. Naar amfibieën is gericht geschept met een steeknet in een drinkpoel voor vee om volwassen exemplaren of larven te kunnen vangen. Ten aanzien van overige soorten heeft een visuele inspectie van het gebied plaatsgevonden, waarbij onder meer is gezocht naar vossen- en dassenburchten, holle bomen voor boommarters en broedhopen voor ringslangen.

Tabel 3.2: Overzicht onderzoeksinspanning en -periodes.

Onderdeel	Aantal bezoeken	Periode
Avondbezoek vleermuizen: kolonies, vliegroutes en foerageergebieden	3	mei + juni 2011
Ochtendbezoek vleermuizen; kraamkolonies	2	juni + juli 2011
Avondbezoek vleermuizen: paarplaatsen	2	augustus + september 2011
Dagbezoek jaarrond beschermde vogels en zoogdieren	2	mei + juni 2011
Dagbezoek overige soortgroepen (flora, amfibieën, reptielen, vissen)	2	mei + juni 2011

4 RESULTATEN

4.1 Natuurbeschermingswetgebieden

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van een Natura 2000-gebied of een Beschermd natuurfmonument. Het dichtstbijzijnde natuurbeschermingswetgebied is het Natura 2000-gebied Aamsveen op meer dan 5km afstand van het plangebied. Gezien de relatief grote afstand van het plangebied tot het dichtstbijzijnde natuurbeschermingswetgebied Natura 2000-gebieden en de beperkte effectafstand van de ingreep, kunnen (significant) negatieve effecten op natuurlijke habitats en/of soorten waarvoor natuurbeschermingswetgebieden zijn aangewezen op voorhand worden uitgesloten. Verdere toetsing in de vorm van een verslechteringsstoets of een passende beoordeling of het aanvragen van een vergunning op grond van artikel 19d Natuurbeschermingswet is niet aan de orde.

4.2 Ecologische Hoofdstructuur

De landgoederenzone 'De Groene Scheg' maakt geen onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). In de omgeving van het plangebied liggen wel verschillende EHS-gebieden (zie figuur 4.2). De ontwikkeling van de landgoederenzone 'De Groene Scheg' leidt niet tot een fysieke aantasting van de EHS in de vorm van ruimtebeslag, waardoor verdere toetsing in de vorm van een "Nee, tenzij-toets" of het opstellen van een compensatieplan niet aan de orde is.

Figuur 4.2: Overzicht begrenzing EHS (groen gearceerd) ten opzichte van het plangebied (blauw omlijnd).
Bron: www.minlnv.nl.

4.3 Beschermde soorten

4.3.1 Flora

Tijdens het veldonderzoek zijn twee beschermde plantensoorten in het plangebied aangetroffen; de brede wespenorchis (tabel 1-soort) en steenbreekvaren (tabel 2-soort). De brede wespenorchis groeit op plaatsen in een bosrand en de steenbreekvaren in een oude waterput in het weiland achter Huize 't Welna (zie figuur 4.3.1). Voor deze locaties geldt dat er geen fysieke ingrepen zullen plaatsvinden. Andere (strikte) beschermde soorten planten zijn niet in het plangebied waargenomen. De brede wespenorchis is een algemeen beschermde soort (tabel 1-soort), waarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet geldt. Deze soort is derhalve niet ontheffingsplichtig. De steenbreekvaren is een overige beschermde

soort (tabel 2-soort), waarvoor geen vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet geldt. Vooral nog wordt de groeiplaats van de steenbreekvaren door de ingreep niet aangetast. Indien de waterput wordt verwijderd, dan dient wel een ontheffing te worden aangevraagd op grond van artikel 75 Flora- en faunawet. Aangezien de staat van instandhouding van de steenbreekvaren in Nederland gunstig is en met toepassing van mitigerende maatregelen effecten zo veel mogelijk voorkomen of beperkt kunnen worden, wordt een eventuele ontheffingsaanvraag voor de steenbreekvaren verleenbaar geacht.

Figuur 4.3.1: Waarnemingslocaties beschermde plantensoorten (rood = steenbreekvaren, blauw = brede wespenorchis).

4.3.2 *Vogels*

Er heeft geen uitgebreid broedvogelonderzoek plaatsgevonden in de vorm van een BMP-monitoring, omdat effecten op broedvogels veelal voorkomen kunnen worden door te werken buiten het broedseizoen. Er is wel uitgebreid gezocht naar nesten van vogels met een jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaats, zoals roofvogels, uilen en zwaluwen. Tijdens het veldonderzoek zijn de volgende broedvogelsoorten waargenomen in de landgoederenzone:

- Grote bonte specht
- Middelste bonte specht
- Groene specht
- Kerkuil
- Buizerd
- Houtduif
- Gaai
- Ekster
- Kauw
- Roek
- Zanglijster
- Merel
- Vink
- Koolmees
- Pimpelmees
- Roodborst
- Winterkoninkje
- Heggenmus
- Fitis
- Tjiftjaf
- Spreeuw
- Boomklever
- Boompieper
- Bonte vliegenvanger
- Gekraagde roodstaart
- Houtsnip
- Wilde eend

Van de aangetroffen vogelsoorten vallen de soorten grote bonte specht, groene specht, kerkuil, buizerd, roek, koolmees, pimpelmees, gekraagde roodstaart en boomklever onder de 'aange-

paste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep' van het ministerie van EL&I. Voor de soorten kerkuil, buizerd en roek geldt dat hun nesten worden gezien als vaste rust- en verblijfplaats waardoor altijd een ontheffing dient te worden aangevraagd bij het aantasten van deze nesten (ook buiten het broedseizoen). Voor de soorten grote bonte specht, groene specht, kerkuil, buizerd, roek, koolmees, pimpelmees, bonte vliegenvanger, gekraagde roodstaart en boomklever geldt dat voor het aantasten van hun nesten alleen een ontheffing nodig is in het broedseizoen of wanneer er geen uitwijkmogelijkheden voor deze soorten bestaan.

In het plangebied zijn geen nesten van buizerd, kerkuil en roek aangetroffen. De soorten gebruiken het plangebied alleen om te foerageren. De ingreep leidt derhalve niet tot het aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen van deze vogelsoorten. Het areaal aan foerageergebied voor de kerkuil, buizerd en roek neemt door de ingreep ook niet of nauwelijks af, en door gerichte ecologische inrichtingsmaatregelen (vergroten van de variëteit en diversiteit van de boomopstanden en vernatten en extensiveren van de beekdalen) zal de kwaliteit van het foerageergebied van deze soorten naar verwachting worden verhoogd.

Voor de soorten grote bonte specht, groene specht, koolmees, pimpelmees, bonte vliegenvanger, gekraagde roodstaart en boomklever die in de bosopstanden en bosranden van de landgoederenzone voorkomen geldt dat hun leefgebied door de ingreep niet of nauwelijks wordt aangetast. In de landgoederenzone zijn voldoende uitwijkmogelijkheden voor deze soorten aanwezig en bovendien zal door gerichte ecologische inrichtingsmaatregelen (vergroten van de variëteit en diversiteit van de boomopstanden en vernatten en extensiveren van de beekdalen) de kwaliteit van het leefgebied van deze soorten naar verwachting worden verhoogd.

Er zijn tijdens het veldonderzoek geen broedende grutto's, tureluurs, wulpen of andere weidevogels in het plangebied aangetroffen. De graslanden in het plangebied zijn ook niet geschikt als broedgebied voor weidevogels vanwege de besloten omgeving en daardoor de verhoogde kans op predatiedruk vanuit de bosopstanden. Hoewel in het verleden (2003) een steenuil is waargenomen rondom Huize 't Welna, is deze tijdens dit onderzoek niet meer in het plangebied aangetroffen. Wellicht heeft dit te maken met de werkzaamheden die momenteel plaatsvinden in het kader van de renovatie van het landhuis.

Wanneer het kappen van bomen, verwijderen van bosschages en ruigtes en andere plekken waar vogels kunnen broeden plaatsvindt buiten het broedseizoen van vogels, dan worden door de ingreep geen verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet ten aanzien van vogels overtreden en is voor vogels geen ontheffing noodzakelijk op grond van artikel 75 Flora- en faunawet.

4.3.3 Zoogdieren

Grondgebonden zoogdieren

In het plangebied zijn tijdens het onderzoek sporen van mol, konijn en bosmuis aangetroffen. Ook andere algemeen beschermde soorten als huisspitsmuis, bosspitsmuis, egel, wezel, bunzing, haas en ree zouden in het plangebied voor kunnen komen. Er zijn geen (sporen van) zwaarder of strikt beschermde soorten zoals das, boommarter en eekhoorn in het plangebied aangetroffen. De mol, konijn, bosmuis, huisspitsmuis, bosspitsmuis, egel, wezel, bunzing, haas en ree zijn algemeen beschermde soorten (tabel 1-soorten), waarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet geldt. Voor de ingreep is derhalve geen ontheffing op grond van artikel 75 Flora- en faunawet noodzakelijk ten aanzien van grondgebonden zoogdieren.

Vleermuizen

In en rond Enschede komen veel verschillende soort vleermuizen voor. De volgende vleermuissoorten zijn in en rond Enschede vastgesteld:

- Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)
- Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*)
- Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*)
- Bosvleermuis (*Nyctalus leisleri*)

- Laativlieger (*Eptesicus serotinus*)
- Tweekleurige vleermuis (*Vespertilio Murinus*)
- Watervleermuis (*Myotis daubentonii*)
- Meervleermuis (*Myotis Dasycneme*)
- Franjestaart (*Myotis nattereri*)
- Baardvleermuis (*Myotis mystacinus*)
- Brandts vleermuis (*Myotis brandtii*)
- Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus autitus*)

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied vijf verschillende soorten vleermuizen waargenomen, te weten rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en laativlieger. Het gebied bevat verschillende vliegroutes en foerageergebied van vleermuizen, kraamkolonies of andere vormen van verblijfplaatsen zijn niet aangetroffen.

PM Invoegen onderzoeksgegevens en verspreidingskaarten na uitvoeren laatste veldbezoeken in nazomer en najaar.

4.3.4 Reptielen

Tijdens het onderzoek zijn geen reptielen in het plangebied aangetroffen. Het plangebied bevat ook geen geschikt leefgebied voor reptielen als adder, gladde slang, zandhagedis en levendbarende hagedis. De wat nattere graslanden in het plangebied zijn in potentie geschikt als leefgebied voor de ringslang, maar door het ontbreken van functionele doorgaande watergangen in het gebied is het voorkomen van de ringslang in het plangebied niet waarschijnlijk. Tijdens het veldonderzoek zijn in ieder geval geen ringslangen of potentiële broedhoppen van ringslangen in het plangebied aangetroffen. De ingreep leidt niet tot het overtreden van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet ten aanzien van beschermde soorten reptielen. Voor de ingreep is derhalve geen ontheffing op grond van artikel 75 Flora- en faunawet ten aanzien van reptielen.

4.3.5 Amfibieën

In de omgeving van het plangebied komen volgens RAVON verschillende soorten zwaarder beschermde amfibieën voor, zoals boomkikker, poelkikker en kamsalamander. Tijdens het onderzoek is speciaal gelet op het voorkomen van deze soorten in het plangebied. Er zijn echter geen exemplaren van de boomkikker, poelkikker en kamsalamander in het plangebied aangetroffen. Dit komt met name vanwege het ontbreken van geschikt voortplantingswater in het plangebied. De snelstromende en beperkt watervoerende beek in het gebied is niet geschikt als leefgebied voor genoemde soorten. In het gebied zijn nog enkele drinkpoelen aanwezig voor vee. Eén van deze poelen wordt mogelijk vergoot tot een parkvijver. De waterkwaliteit in deze poel is momenteel niet optimaal om als leefgebied voor amfibieën te dienen. De poel is erg modderig en rijk aan nutriënten. Er zijn geen exemplaren van de boomkikker, poelkikker en kamsalamander in deze poel aangetroffen. Ook werden 's avonds geen roepende boomkikkers in het gebied waargenomen.

In het plangebied zijn wel op enkele plekken bruine kikker en gewone pad aangetroffen in boschages en in de tuin van het landhuis 't Welna. beide soorten zijn algemeen beschermde soorten (tabel 1-soorten), waarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet geldt. Voor de ingreep is derhalve geen ontheffing op grond van artikel 75 Flora- en faunawet noodzakelijk ten aanzien van amfibieën.

4.3.6 Vissen

De beek die door het plangebied loopt is niet permanent watervoerend en derhalve niet geschikt als leefgebied voor beschermde vissoorten als kleine modderkruiper en biermje. Tijdens het veldonderzoek stond er weinig water in de beek en werden geen vissen aangetroffen. Ook elders in het onderzoeksgebied zijn geen watergangen aanwezig die door de ingreep worden aangetast waarin beschermde vissoorten zouden kunnen voorkomen.

De ingreep leidt niet tot het overtreden van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet ten aanzien van beschermde vissoorten. Voor de ingreep is derhalve geen ontheffing op grond van artikel 75 Flora- en faunawet noodzakelijk ten aanzien van vissen.

4.3.7 Ongewervelden

In het plangebied zijn tijdens het veldbezoek enkele algemeen voorkomende, niet beschermde dagvlindersoorten aangetroffen, te weten kleine vos, cirtoenvlinder en bont zandoogje. Er zijn geen beschermde soorten ongewervelden in het plangebied aanwezig. Beschermde soorten dagvlinders, libellen en andere ongewervelden zijn veelal gebonden aan specifieke biotopen als moeras, heide en blauwgrasland die doorgaans alleen in grotere natuurgebieden aanwezig zijn. Het plangebied bevat geen specifiek biotoop voor beschermde soorten ongewervelden. De ingreep leidt niet tot het overtreden van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet ten aanzien van beschermde soorten ongewervelden. Voor de ingreep is derhalve geen ontheffing op grond van artikel 75 Flora- en faunawet noodzakelijk ten aanzien van ongewervelden.

5 CONCLUSIES

- Het plangebied maakt geen onderdeel uit van een Natura 2000-gebied of een Beschermd natuurmonument. Het dichtstbijzijnde natuurbeschermingswetgebied is het Natura 2000-gebied Aamsveen op meer dan 5km afstand van het plangebied. Gezien de relatief grote afstand van het plangebied tot het dichtstbijzijnde natuurbeschermingswetgebied Natura 2000-gebieden en de beperkte effectafstand van de ingreep, kunnen (significant) negatieve effecten op natuurlijke habitats en/of soorten waarvoor natuurbeschermingswetgebieden zijn aangewezen op voorhand worden uitgesloten. Verdere toetsing in de vorm van een verslechteringstoets of een passende beoordeling of het aanvragen van een vergunning op grond van artikel 19d Natuurbeschermingswet is niet aan de orde.
- De landgoederenzone 'De Groene Scheg' maakt geen onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). In de omgeving van het plangebied liggen wel verschillende EHS-gebieden. De ontwikkeling van de landgoederenzone 'De Groene Scheg' leidt niet tot een fysieke aantasting van de EHS in de vorm van ruimtebeslag, waardoor verdere toetsing in de vorm van een "Nee, tenzij-toets" of het opstellen van een compensatieplan niet aan de orde is.
- In het plangebied komen verschillende algemeen beschermde diersoorten (tabel 1-soorten) voor zoals brede wespenorchis, mol, konijn, bosmuis, huisspitsmuis, bosspitsmuis, egel, wezel, bunzing, haas, ree, bruine kikker en gewone pad. Ten aanzien van deze algemeen beschermde soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet. Voor de ingreep is ten aanzien van deze soorten geen ontheffing vereist op grond van artikel 75 Flora- en faunawet.
- In het plangebied komen verschillende algemeen voorkomende vogelsoorten voor die niet mogen worden verstoord op het moment dat ze broeden of hun jongen grootbrengen. Het kappen van bomen en verwijderen van struweel dient derhalve zo veel mogelijk buiten het broedseizoen van vogels plaats te vinden. Het broedseizoen loopt globaal van half maart tot begin augustus. Wanneer begroeiing buiten het broedseizoen wordt verwijderd, dan worden ten aanzien van vogels geen verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet overtreden en is voor de ingreep geen ontheffing vereist op grond van artikel 75 Flora- en faunawet.
- Het plangebied bevat geschikt foerageergebied voor de vleermuissoorten rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis. Er zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied aangetroffen. Wel gebruiken de genoemde soorten het gebied als foerageergebied. De lijnvormige landschapselementen (lanen, houtwallen, singels) worden met name door de gewone dwergvleermuis en laatvlieger gebruikt als vliegroute. Aangezien er maar weinig bomen worden gekapt en aanzienlijk meer bomen worden bijgeplant, wordt de functionaliteit van het gebied als foerageergebied en vliegroute voor vleermuizen niet aangetast. Ten aanzien van vleermuizen worden derhalve geen verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet overtreden, waardoor geen ontheffing vereist is op grond van artikel 75 Flora- en faunawet.
- In een oude waterput in een weiland achter huize 't Welna is de overige beschermde soort (tabel 2-soort) steenbreekvaren aangetroffen. Vooralsnog wordt de groeiplaats van de steenbreekvaren door de ingreep niet aangetast. Indien de waterput wordt verwijderd, dan dient wel een ontheffing te worden aangevraagd op grond van artikel 75 Flora- en faunawet. Aangezien de staat van instandhouding van de steenbreekvaren in Nederland gunstig is en met toepassing van mitigerende maatregelen effecten zo veel mogelijk voorkomen of beperkt kunnen worden, wordt een eventuele ontheffingsaanvraag voor de steenbreekvaren verleenbaar geacht.

MEMO

Datum : 1 augustus 2011

Van : Ted Polman/Bart ter Beek

Aan : Hans Hesselink

Onderwerp : Paragraaf Natuurwetgeving en Ecologie best.plan Landgoederenzone Groene Scheg

4.1 Natuurwetgeving en Ecologie

Bij ruimtelijke planvorming moet aandacht worden besteed aan de natuurwet- en regelgeving. Momenteel genieten zowel een groot deel van de flora en fauna zelf als de leefgebieden van diverse soorten wettelijke bescherming. Die bescherming vloeit voort uit zowel Europese als nationale regelgeving. Zo richt de EG-Habitatrichtlijn zich expliciet op de bescherming van de habitat (leefgebied) van wilde planten en dieren en beschermt de EG-Vogelrichtlijn op soortgelijke wijze broed- en trekvogels. In het kader van deze richtlijnen heeft Nederland zogenaamde speciale beschermingszones ('Natura 2000'-gebieden) aangewezen, welke zijn geïncorporeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. In dit kader is de volgende natuurwet- en regelgeving van belang:

- Natuurbeschermingswet 1998 (gebiedsbescherming);
- Flora- en faunawet (soortenbescherming);
- Nota Ruimte, in streekplannen/structuurvisies uitgewerkt voor de bescherming van de ecologische hoofdstructuur (EHS), ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied.

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden te worden getoetst op mogelijke schadelijke uitstralende effecten, dit wordt ook wel "externe werking" genoemd.

Natuurbeschermingswet 1998

In de Natuurbeschermingswet 1998 worden twee typen beschermde gebieden onderscheiden, de speciale beschermingszones of 'Natura 2000' gebieden en de beschermde natuurmonumenten. Onder 'Natura 2000' gebieden worden verstaan de EG-Vogelrichtlijngebieden en, sinds 1 februari 2009, de EG-Habitatrichtlijngebieden. Voor de meeste EG-Habitatrichtlijngebieden geldt overigens dat deze nog wel formeel als zodanig moeten worden aangewezen door de minister van Economische zaken, Landbouw en Innovatie, omdat daarvoor nog instandhoudingsdoelstellingen moeten vastgesteld. Zo lang de EG-Habitatrichtlijngebieden nog niet definitief door de minister zijn aangewezen dient nog te worden getoetst aan de communautaire lijst, zijde de lijst van gebieden zoals die indertijd zijn aangemeld bij de Europese Commissie. Onder beschermde natuurmonumenten worden die natuurgebieden verstaan die op grond van de "oude" Natuurbeschermingswet reeds als zodanig waren vastgesteld. Voor zover de beschermde natuurmonumenten overlappen met Natura 2000 gebieden geldt dat de status "beschermde natuurmonument" voor die betreffende gebieden is komen te vervallen, de beschermde waarden voor het betreffende gebied – voor zover die niet ook onder de instandhoudingsdoelstelling van het Natura 2000 gebied vallen – blijven echter voor die gebieden onverminderd van kracht. Op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 dienen voor alle Natura 2000 gebieden instandhoudingsdoelstellingen en een beheerplan te worden vastgesteld. Bestaand gebruik mag worden voortgezet, mits niet conflicterend met de instandhoudingsdoelstellingen en als zodanig vastgelegd in het beheerplan. Voor alle andere activiteiten is een vergunning van Gedeputeerde Staten (met uitzondering van die gebieden waar op grond van het Besluit vergunningen Nb-wet'98 de minister van ELI bevoegd gezag is) vereist

Nota Ruimte

In de Nota Ruimte is de visie van het Rijk op de natuur en het landelijk gebied vastgelegd. De nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in het leven geroepen en worden ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied aangewezen. Het rijksbeleid uit de Nota Ruimte dient door provincies en gemeenten te worden doorvertaald in ruimtelijke plannen, zoals structuurvisies en bestemmingsplannen. De EHS, het ganzenfoerageergebied en het weidevogelgebied vallen niet onder de werking van de gebiedsbescherming zoals geregeld in de Natuurbeschermingswet 1998.

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet regelt de bescherming van de meest kwetsbare planten- en diersoorten die in Nederland voorkomen. Het gaat daarbij niet om de bescherming van individuele planten of dieren maar om waarborgen om te voorkomen dat het voortbestaan van soorten planten of dieren niet in gevaar komt. Hiertoe zijn in deze wet een aantal verbodsbepalingen opgenomen, zoals het verbod op het doden of verontrusten van dieren of het verbod op het plukken van planten. Daarbij is het "nee, tenzij" principe het uitgangspunt, er mag geen schade worden toegebracht aan beschermde dieren of planten tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. Op grond van de Flora- en faunawet zijn alle dieren en planten van onvervangbare waarde en dus dienen mensen daarmee zorgvuldig om te gaan. Daarom is in de wet ook een algemene zorgplicht (artikel 2) opgenomen, die inhoudt dat een ieder 'voldoende zorg' in acht dient te nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten (dus niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Indien een voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling mogelijk negatieve gevolgen heeft voor in dat gebied voorkomende beschermde soorten dan dient in de regel ontheffing van de betreffende verbodsbepalingen te worden gevraagd bij de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit. De ontheffingsregeling is geregeld in artikel 75 van de Flora- en Faunawet en nader uitgewerkt in de AMvB artikel 75.

De Flora- en faunawet hanteert een driedeling in beschermingscategorieën:

1. tabel 1 soorten, dit zijn de meest algemeen voorkomende soorten waarvoor bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstellingsregeling geldt. Voor deze soorten hoeft geen ontheffing te worden gevraagd;
2. tabel 3 soorten, dit zijn de strikt beschermde soorten. Het gaat hierbij om de EG-Habitatrichtlijnsoorten en een (nationale) selectie van de zwaardere categorieën van de Rode Lijst. Voor deze soorten dient altijd ontheffing te worden gevraagd;
3. tabel 2 soorten, een tussencategorie bestaande uit de resterende beschermde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling wanneer wordt gehandeld volgens een door de minister goedgekeurde gedragscode. In andere gevallen dient voor deze soorten doorgaans ontheffing te worden gevraagd.

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Vogels worden door de wet alleen beschermd tijdens het broedseizoen. Voor een aantal vogelsoorten (met name spechten, uilen en boombewonende roofvogels) zijn de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen jaarrond beschermd.

Natuurwetgeving en het plangebied "Landgoederenzone Groene Scheg"

Het plangebied "Landgoederenzone Groene Scheg" is niet gelegen binnen een gebied dat is aangewezen als Natura 2000 gebied of beschermd natuurmonument of in de directe omgeving daarvan. Het plangebied "Landgoederenzone Groene Scheg" maakt ook geen deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur.

Ecologie en het plangebied "Landgoederenzone Groene Scheg"

Het plangebied is gelegen aan de noordoostelijke stadsrand van Enschede, tussen de Oldenzaalsestraat in het westen en de Voortsweg in het oosten en met direct ten noorden het voormalige landgoed Het Bouwhuis. Het ligt gedeeltelijk ingeklemd tussen de bebouwing. De weilanden worden extensief beheerd en omzoomd door oude boscomplexen. Door het gebied loopt een (naamloos) beekje. In het plangebied groeien beschermde soorten als brede wespenorchis (tabel 1) en steenbreekvaren (tabel 2) en ook komen hier broedvogels van parken en bossen als bosuil en bonte vliegenvanger voor. Deze groene zone dringt tot diep in de stad door, waardoor het ook voor mensen uit aangrenzende woonwijken mogelijk is om de hier voorkomende dieren als egel, haas en ree te zien.

Ecologisch onderzoek

In het kader van het bestemmingsplan "Landgoederenzone Groene Scheg" is in het voorjaar en vroege zomer van 2011 door ecologisch adviesbureau Tuitert een uitgebreid jaarrond Flora- en faunawet onderzoek uitgevoerd. Ten aanzien van vleermuizen wordt het onderzoek conform het landelijke onderzoeksprotocol in de maanden augustus en september nog voortgezet. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat in het plangebied meerdere strikter beschermde soorten voorkomen. Naast broedvogels komt er in een oude waterput in een weiland achter 't Welna steenbreekvaren voor. Eventuele ingrepen bij nesten van vogels zullen alleen buiten het broedseizoen worden uitgevoerd. De put waar de steenbreekvaren in voorkomt wordt vooralsnog gehandhaafd. Hierdoor is er geen sprake van mogelijke overtreding van de Flora- en faunawet. Aangezien er nagenoeg geen bomen worden gekapt en aanzienlijk meer bomen worden bijgeplant wordt de functionaliteit van het gebied als foerageergebied en vliegroute voor vleermuizen niet aangetast. Ook hiervoor geldt dat er geen verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet worden overtreden.

Actualisatie effectenbeoordeling na afronding vleermuizenonderzoek noodzakelijk

Uit het ecologisch onderzoek van Tuitert blijkt dat verwacht mag worden dat, gelet op de aard en omvang van de geplande ontwikkelingen in het gebied, de functionele leefomgeving van vleermuizen niet zal worden aangetast. Een definitieve effectenbeoordeling ten aanzien van de mogelijke gevolgen voor vleermuizen kan pas worden uitgevoerd

als het vleermuizenonderzoek helemaal is afgerond, de onderzoeksrapportage zal te zijner tijd op dat punt moeten worden geactualiseerd. Het aanvragen van een ontheffing ex artikel 75 Flora- en faunawet is naar verwachting niet noodzakelijk.

Borging uitvoering maatregelen in bestemmingsplan

Om met aan voldoende zekerheid grenzende stelligheid te kunnen concluderen dat de Flora- en faunawet op voorhand niet aan de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan "Landgoederenzone Groene Scheg" in de weg zal staan dient ten aanzien van steenbreekvaren en mogelijk ook ten aanzien van vleermuizen de uitvoering van mitigerende maatregelen op de hieronder weergegeven wijze in het bestemmingsplan te worden geborgd:

Steenbreekvaren: In de planregels van het bestemmingsplan dient voor de waterput met de steenbreekvaren een sloopvergunningstelsel als bedoeld in artikel 3.3. van de Wet ruimtelijke ordening te worden opgenomen, op grond waarvan de waterput alleen mag worden verwijderd indien de steenbreekvaren, onder begeleiding van een ecologisch deskundige, voorafgaand aan de sloop wordt uitgehakt met een ruime hoeveelheid beton en ingemetseld in een nieuwe of bestaande muur elders in het plangebied.

(optioneel) Vleermuizen: Indien uit de actualisatie van de effectenbeoordeling na afronding van het vleermuizenonderzoek blijkt dat het noodzakelijk is mitigerende maatregelen te treffen dienen deze te worden verwerkt in een Mitigatie- en Activiteitenplan of ecologisch werkprotocol dat als bijlage bij de planregels wordt opgenomen. De uitvoering van de daarin beschreven mitigerende maatregelen dient bij de vaststelling van het bestemmingsplan in de vorm van een voorwaardelijke bestemming in de bestemmingsregeling van de bestemmingen "Bos", "Groen-Landgoedpark" en/of "Wonen" te worden geborgd.

Conclusie:

Op grond van het voorgaande kan worden geconcludeerd dat er vanuit het oogpunt van natuurwaarden en flora en fauna geen belemmering is voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.